

Smaastykker.

XXI.

Skoletanker af Professor Hans Gram.

Blandt Prof. Hans Grams efterladte Papirer (Gl. kgl. Saml. 1073 Fol.) findes nogle pædagogiske Grundsætninger optegnede, der vistnok hidrøre fra hans ovf. S. 486 ff omtalte Deltagelse i den til det lærde Skolevæsens Forbedring nedsatte Kommissions Arbejder. Da Datering fattes, lade de sig imidlertid ikke indordne i den tidligere meddelte Udsigt over Gangen i Kommissionens Virksomhed; men da de ikke savne Interesse som Udtryk for en kyndig og betydelig Mands pædagogiske Anskuelser, meddeles de her efter Grams egenhændige Optegnelse.

I. General Skole-Disciplin.

1. Ingen Forseelse bør straffes med Hug eller offentlig Beskiemmelse, uden forsetlig Ulydighed, Ondskab og Løgn.

2. I Særdeleshed maa et Barns Ladhed, og naar det ey veed sine Lectier, ey straffes med Riis, som forkuer Gemytterne og imprimerer Frygt og Had til Skolen og Præceptoren, men med Beskiemmelse, som gjør Gemytterne mere ærekiær og bringer dem til en noble Bestræbelse efter Roes.

3. En Præceptor bør elskes af Disciplerne med Re-

spect, men ikke frygtes med Angist: hvorfor hand ey gierne skulde bebyrdes med at straffe dem, men alletider med Forestilling af deres Pligt, af Guds Ord og deres eget Gavn og Velfærdt henvise dem til det gode at følge og efterstræbe.

4. Til deres Forældre burde de, hver Gang de gik fra Skolen, bringe paa en Seddel eller i en Bog en Attest, som skulde mælde (1) om deres Forhold i Skikkelighed og Lydighed; (2) om deres Fliid og Attention, og hvori det har været, de mindst har beteet sig berømmelig.

5. Forældrene bør efter deres Pligt derefter tractere Børnene, som deres Attest medfører, enten med Kiærlighed og Mildhed, eller med Suurseende eller virkelig Straf af Beskæmmelse, og ifald Ondskab eller Løgn derunder findes, med Riis og Haanhed tillige.

6. Ørkesløshed maa Børnene aldrig tilstædes; endnu mindre maa det dem tillades at være eene iblant Tienestefolk, paa det de ikke skulle lære af dem gemeene og udydige Ord og Sæder.

7. Men Leeg imellem sig indbyrdes, i Forældrenes og Præceptoris og andres Nærværelse, er dem høyt nødvendig.

8. Deres frie Timer maae forud om Aftenen best anvendes mundtlig, eller bedre endda skriftlig, hver for sig at referere deres Forældre, hvad de den Dag lært og tracteret haver, og derhos at vente et lidet Præmie eller Ære, hvem det best tournerer og paa det artigste forestiller, som i mange Maader opmuntrer og skiærper Børnenes Lyst og Attention.

9. Ingen Ting maa tracteres over 2 Timer efter hinanden. Men alle serieuses Informationer strax med Regning, Skrifning, Geographie og Bibelske Historier, eller med andre Historier, omvexles.

10. Hvert Fierdingaar bør Børnene examineres, baade for at vise deres Profect og at opmuntre deres Lyst og Application.

II. Special Information.

Bibelen.

Deraf læses om Morgenens et Capitel, og examineres derpaa Indholden summariter. Dertil tages i Begyndelsen det nye Testamentes og siden det gamle Testamentes historiske Bøger. Om Onsdagen og Løverdagen om Eftermiddagen læses det Capitel, hvori efterfølgende Søndags Evangelium og Epistel findes, og examineres Texten iligemaade per analysin historicam.

Latinitæt.

1. Donatus, Aurora, Grammatica Latino-Danica eller minor, samt Nomenclator minor læres uden ad. Og siden in Grammatica majore Hoved-reglerne. Exceptionerne maae ex usu ved Analyseringen hver Gang opslaaes og forklares, hvorved de og endelig læres.

2. Naar Vocabula læres, maa Tingene, som de betyder, forud gøres dem bekendt, eller Ordet i deres Exposition og Analyti forekomme.

3. I Begyndelsen, naar de først lære Vocabula, maa ej over 10 tillige paa eengang om Aftenen foregives, ne discant in certam oblivionem et torturam memoriæ; siden kand Tallet efterhaanden forøges, som mand seer, at de kunde lære til.

4. Naar Vocabula til Lectie foregives, og naar de ere lærde, da maa de paa adskillige Maader baade forud og ved Forhørelse, vel 6 Gange eller flere, efterspørges i adskillige casibus og temporibus, uden nogen Ordning, baade paa Latin og Dansk deri springes, saa at de bliver fastere imprimerede ved Præceptoris Spørgmaal end ved Børnenes egen Fliid. Hvilket om Aftenen ved Lectiernes Foresættelse maa skee i Bogen, og om Morgenens uden ad.

5. Naar Paradigmata iligemaade saaledes ved Springen og forandrede Ord ere lærde, da strax begyndes med lætte Formulæ eller Colloquiis, som exponeres, analyseres, om-

vendes saa ofte, at Barnet maa derved kunde recitere Formulam og Ordene uden at lære dem uden ad. Og (a) maa Præceptor alletider først exponere det for dem; (b) analysere med dem hvert Ord, og tilholde dem at slaa op, og læse alle Regler og Exceptioner, som Analysis grunder sig paa. (c) Omendskiønt Barnet siger feil, dog lade det vise sin Regel, for desbedre siden at kunde imprimere Regelens Mening, og corrigere denne Regels Fundament. (d) De forekommende Exceptioner eller Observationer med Fliid forklare, igiennemgaae de dertil føjede Exempler, og lade saa ofte derved oplæse Reglen selv, indtil den i Hukommelsen bliver hængende. (e) Siden forandre mundtlig formulas pro captu discentis 4 à 6 Gange, indtil Barnet dem nogenledes beholder, og kand baade forstaae, naar ham noget deraf paa Latin siges, og selv sette det Danske paa Latin. (f) Lade til den Ende Barnet, naar det kand skrive, male disse variationes af formula paa sin Tavle, eller i Begyndelsen male dem selv efter Barnets Sigelse derpaa, hvorefter det bliver Barnet lettere og hielper Hukommelsen. (g) Vise dem, naar det kand være giørligt, Nyttens af formula i deres daglige Tale.

6. Børnene maa og øves i at tale Latin, (a) først ved Præceptoris idelige Exempel, som de fleeste Tidør maa tale Latin, medens han informerer dem, og derhos sige dem de Quæstioner paa Danske, som de ej forstaae. (b) Ved Øvelse med Tiden, at de maae dagligen tilholdes at sige, svare og tale paa Latin, hvad de kunde vide, og det øvrige paa Dansk. (c) Ved Encouragering, og at maae udlees, naar de taler galt og uret.

III. *Christendom.*

1. Børnene maae foreholdes [ej] at misbruge Guds og Jesu Navn af en Sædvane, eller som en Interjection.

2. Børnene maae lære Catechismum uden ad, og derhos Meningen deraf examineres analytice, og idelig med forandrede Ord.

3. Ved hvert Bud eller Troens Articul, som og ved hver Dyd, maae dem een eller flere Bibelske Exempler imprimeres, som de selv vennes til at opslaae i Bibelen, oplæse og derpaa historicè deraf i Bogen examineres, og Applicationen vises.

4. Saatiit Børnene begaae virkelige og dem beviste Forseelser, maae dem derpaa foreholdes, imod hvad Guds Bud det er, hvori deres Uret bestaar, hvad Catechismus og det, de af Guds Ord derimod har lært, derpaa siger om Guds Vrede, Syndens ævindelige Straf, at de derfor maa bede Gud og Vedkommende af Hiertet om Forladelse, og at den fortiente Straf ej kommer af Vrede eller Grumhed, men efter Guds Befaling og til deres eget Beste.

5. At intet høyere af dem æskes end Oprigtighed og Sanddruhed, og derimod ald Løgn og Falskhed, skjulte Besmykkelser og artificia i at forblinde deres Forældres og Præceptoris Øyne, som de skammeligste og hesligste Fauter baade (efter som næst forhen Nr. 4 sagt er) afmales og straffes, og siden med langvarigere Suurseende, end som andre Feil, ressenteres.

6. Til den Ende maae Børnene aldrig forbydes at sige alt, efter som de veed, naar de derom tilspørges; men vel at de ikke maae sladdre om dem uvedkommende Ting, naar de ey tilspørges.
